

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi

PKK TERÖR ÖRGÜTÜ VE ÖZELLEŞTİRME POLİTİKALARI İLİŞKİSİ

YASİN YILDIZ

GİRİŞ

Terör örgütlerinin taktik ve stratejik kararları, faaliyet gösterdikleri ülke ve bölgedeki siyasi ve ekonomik konjonktürle doğrudan ilişkilidir. Bu ilişki, örgütün kendi çıkarları doğrultusunda kurgulanabileceği gibi askeri, siyasi ve maddi yardım olarak taşeronluğunu üstlendiği ülkelerin çıkarlarına göre de oluşturulmuş olabilir.

Üçüncü senaryoda ise ortaklaştırılmış çıkarlar temelinde verilmiş kararlar olabilir. Bu kararlar kapsamında gerçekleştirilen eylem ve faaliyetler, devletleri belirli kararları almaya sevk etmekte hatta zorlamaktadır. Bu nedensel ilişkinin akademik bir çalışma ile ortaya koyulması ve ispatlanması oldukça zordur.

Ayrıca bunu yapmak da bir akademisyenin işi olmayıp güvenlik bürokrasinin görev alanına girmektedir. Bununla birlikte sonuçtan geriye giderek söz konusu nedenselliği postpozitivist

bir yaklaşımla ortaya koymakta, olayları anlamlandırmakta sakınca olmadığı gibi karşı karşıya olunan örgütün tanınması, hareket tarzlarına ve pratiklerine ilişkin sınıflandırma yapılması gibi hususlarda sonraki çalışmalara öncüllük edecek bir katkı sağlayacaktır. Bu yazıda Türkiye'nin krom madenleri politikasındaki değişimler ile PKK terör örgütünün 1990'lı yıllarda gerçekleştirdiği eylemler arasındaki ilişki ele alınacaktır.

21 Mart 1990'da Ferrokrom İşletme Müdürü Metin Çakır ile yedisi mühendis on kişinin Elazığ'ın Maden ilçesi Ferrokrom Müessese Müdürlüğü'nde toplantı yaptıktan sonra Kovancılar Ferrokrom İşletmesi'ne doğru seyir halinde iken PKK terör örgütü mensuplarınınca yol kesme eylemi yapılmış, araçtan indirilen on görevli Rut Dağı'na doğru götürülürken görevlilerden birisi kaçarak kurtulmayı başarmış, dokuz mühendis ise kurşuna dizilerek şehit edilmişlerdir.¹ Kovancılar saldırısı olarak bilinen ve dokuz mühendisin şehit edildiği bu eylemden² sonra PKK tarafından Alacakaya ve Arıcak'ta birçok krom ocağı basılmış³, şantiyeler kullanılamaz hale getirilmiş, iş makineleri yakılmıştır. 11 Eylül 1993'de Alacakaya'daki saldırıda işçilerin yatakhaneleri yakılmış, 15 adet iş makinesi dinamitle imha edilmiştir. PKK, Elazığ-Genç-Tatvan tren hattı üzerindeki rayları havaya uçurarak trenleri raydan çıkarmış, özellikle yük trenlerini hedef almıştır. 19 Ekim 1993'de Elazığ-Bingöl hattına döşedikleri patlayıcının, cevher taşıyan yük treninin geçişi sırasında infilak ettirilmesi sonucunda lokomotif ve 8 vagon raydan çıkarak kullanılamaz hale gelmiştir.⁴ Bingöl-Elazığ ve Elazığ-Diyarbakır karayolunda defalarca yol kesip nakliye kamyonlarını ve tırları yakmışlardır. PKK'nın bir başka hedefi de tesisleri besleyen trafo ve elektrik hatları olmuştur. 24 Ekim 1992'de Keban Barajı'ndan çıkan ve sanayi tesislerini besleyen yüksek gerilim hatlarına yapılan saldırı sonrasında Elazığ ve çevresindeki sanayi, günlerce çalışamaz hale gelmiştir.⁵ İlave olarak PKK bölgedeki maden işletmelerinden “vergilendirme” adı altında haraç almış, vermek istemeyenlerin işletmeleri basılmış, işçileri öldürülmüştür. Bu çalışmanın konusu itibarıyla PKK tarafından gerçekleştirilen benzer tarzda çok sayıda eylemden farklı kategorilere giren birer tane örnekle yetinilmiştir. Sayılan eylemlerin kısa ve orta vadeli etkilerini aşağıdaki şekilde kategorize etmek mümkündür:

- Teknik Personel Katliamları: Maden ocaklarında çalışacak insan kaynağına darbe vurmak ve eğitimli iş gücünün bölgeye gelmesini engellemek hedeflenmiştir. Kovancılar

¹ PKK Eylemleri, (2015), <https://www.pkkeylemleri.com/9-muhendis-katliami/> (Erişim Tarihi: 30.12.2025)

² Milliyet Gazetesi, (1990), Mühendislere Pusu, 23 Mart 1990.

³ Hürriyet Gazetesi, (1993), Maden Şantiyesine Baskın, 12 Eylül 1993.

⁴ Milliyet Gazetesi, (1993), Yük Trenine Mayın, 20 Ekim 1993.

⁵ Cumhuriyet Gazetesi (1992), Doğu'da Enerji Sabotajı, 25 Ekim 1990.

saldırısından sonra bölgedeki madenlerde çalışanlar işi bırakmış, üretim planlaması yapacak kalifiye uzman kalmamıştır. Bu durum verimliliği düşürmüş, tesislerin kapasitesinin altında çalışmasına neden olmuştur.

- Şantiye Baskınları ve İş Makinesi Sabotajları: Madencilik sektörü kamyon, ekskavator, delici, kepçe gibi ağır ve pahalı ekipmanlar gerektirmektedir. Bir iş makinesinin imha edilmesi küçük ve yerel bir işletmenin kapanması ve iflas etmesine neden olabilmektedir.
- Lojistik ve Ulaştırma Sabotajları: Cevherlerin limanlara ve fabrikaya ulaşımını engellemiş, şoförlerin bölgeye gitmek istememelerine neden olmuştur. Ayrıca riskin yüksek olması nakliye fiyatlarının artmasına, kârın düşmesine sebep olmuştur. Güvenlik nedeniyle devlet, gece nakliyesini durdurmuş ve konvoy sistemi uygulamasına geçmiştir. Böylece akaryakıtı ilave olarak zaman maliyeti de eklenmiş, stoklar şişmiş, nakit akışı bozulmuştur.
- Enerji Nakil Hatlarına Sabotajlar: Ferrokrom üretimi ark ocaklarında çok yüksek elektrik enerjisi gerektirmektedir. Elektrik kesintileri üretimin durmasına, ocağın içindeki sıvı metalin donmasına ve işletmenin büyük meblağlarda zarar etmesine yol açmıştır.
- Maden Sahiplerinden Haraç Alınması: Yerel sermayenin yatırımdan kaçınmasına neden olmuştur.

Peki, ne olmuştu da PKK maden sahalarını, özellikle de krom ve ferrokrom tesislerini hedef almaya başlamıştı? Bunu açıklayabilmek için önce hedef seçilen krom madenine ilişkin ön bilgi vererek başlamakta fayda var. Krom metalinin başta metalurji olmak üzere, kimya ve refraktör sektörü olmak üzere metal üretim, kaplama ve imalat endüstrisinde en yaygın kullanılan elementlerden birisi olduğu, ferrokromun paslanmaz çeliğin ana katkı maddesi olduğu, savunma sanayisi başta olmak üzere birçok alan için stratejik malzemeler kabul

edildiği ifade edilmektedir.⁶ Dünya kromit kaynaklarına sahip olan ülkeler sıralamasında Güney Afrika Cumhuriyeti %63 ile ilk sırada yer alırken diğer önemli rezerv sahibi ülkeler Zimbabve, SSCB, Finlandiya, Brezilya, Hindistan ve Türkiye olarak sayılmaktadır. 1991 yılı verilerine göre üretici sıralamasında 4,5 milyon ton ile Güney Afrika Cumhuriyeti ilk sırayı alırken 480 bin tonluk üretimle Türkiye dünyanın 5. büyük krom üreticisi olmuştur. Bununla birlikte Alper Demirbuğan tarafından yapılan Türkiye kromlarının dış pazar talebine ilişkin çalışmaya göre; 1990 yılında ton başına Türkiye'nin satış fiyatı 180 USD iken Güney Afrika'nın ton başına satış fiyatı 92 USD'dir.⁷ Türkiye'de madencilik sektörü açısından dönüm noktası sayılabilecek en önemli gelişme, 1985'de Morgan Guarantee Bank tarafından hazırlanıp kabul ettirilen "Özelleştirme Ana Planı" olmuştur. Bundan sonraki diğer gelişmeler bu planın bir yansıması kabul edilebilir. Aynı yıl çıkarılan 3213 sayılı Maden Kanunu ile başlayan süreçte; 1935 yılında Büyük Atatürk'ün direktifleri ile kurulan MTA ve Etibank, işlevini yerine getiremez duruma düşürülmüştür. Böylece yıllık 500 milyon dolar satış, 300 milyon dolar ihracat rakamları ile 170-180 milyon dolar kaynak yaratan kamu kurumlarının parça parça edilmesinin önü açılmıştır.⁸ O zamana kadar devlet eliyle işletilmekte olan madenler için bu kanunla birlikte özel sektöre kapı aralanmıştır. 1990'a gelindiğinde özel sektörün krom üretimindeki payı Etibank'ın payına yaklaşmıştır. Bu konuda daha fazla detay, yazının kapsamı ve boyutunu aşacağından konunun uzmanlarına bırakılarak PKK'nın terör eylemlerinin uzun vadeli etkileri konusuna bağlamak uygun düşecektir.

1990'lı yıllar boyunca devam eden saldırılar neticesinde Elazığ bölgesinde yeni krom yataklarının aranması faaliyetlerine son verilmiş, Etibank ve Maden Tetkik Arama Kurumu gibi devlet kurumları, personelinin can güvenliği nedeniyle bazı bölgelerdeki faaliyetlerini askıya almıştır. Bununla birlikte işletmelerin tümüyle kapatılması bölgenin tamamen terör örgütünün kontrolüne geçmesine, binlerce kişinin işsiz kalarak terör örgütüne insan kaynağı potansiyeli haline gelmesine neden olacağı için devlet, işletmeleri açık tutmaya çalışmıştır. PKK sempatisini kırmak ve bölgesel ekonomik çöküşü engellemek amacıyla zarar eden işletmeler, bölge halkına iş kapısı olması ve terörün taban bulmasının engellenmesi amacıyla devlet tarafından devamlı sübvansede edilmiştir. Benzer şekilde güvenlik riskleri nedeniyle lojistik güzergâhlarında değişikliğe gidilmiş, riskli yollar yerine daha uzun ancak daha

⁶ Metalurji, (Temmuz 2001), Kromit Kaynaklarımızın Yağmalanması Amaçlanıyor, Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası, C.126, s. 39.

⁷ Demirbuğan, M. A. (1994). Türkiye Kromlarının Dış Pazar Talebine İlişkin İstatistiksel Bir Yaklaşım, Bilimsel Madencilik Dergisi, 33(4), 15-22.

⁸ Metalurji, (Şubat 2003), Özelleşme Aşamasındaki Bir Kuruluşumuz: ETİ KROM A.Ş., Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası, C.32, s. 24.

güvenli yolların kullanımı zorunlu kılınmıştır. Bu değişikliğin neden olduğu nakliye maliyetindeki artış için de üreticilere akaryakıt desteği verilmiştir. Bu sübvansiyonlar genel bütçeye ilave yük getirmiştir. Üretim maliyetine maden sahalarının ve fabrikaların etrafına yüksek duvarlar, kuleler yapılması, özel güvenlik birimleri istihdam edilmesi gibi koruma giderleri eklenmiş, personelin mahrumiyet tazminatları ve ekipmanların sigorta primleri ciddi oranda artmıştır. Tüm bunlar Elazığ kromunun Güney Afrika kromu karşısında rekabet gücünü kırmıştır. Tesislerin modernizasyonu için ayrılan yatırım bütçeleri güvenlik ve onarım işlemlerine ayrılmak zorunda kaldığı için üretim verimliliği düşmeye devam etmiştir. Bölgedeki maden işletmeciliğinin verimsiz görülmesi devletin bu tesisleri özelleştirme fikrine daha sıcak bakmasına neden olmuştur. Ancak terör sebebiyle alıcı çıkmamasından dolayı bu dönemde özel sektöre satışı da zorlaşmıştır. 2004 yılına gelindiğinde bölgedeki güvenlik durumunun görece daha stabil hale gelmesi ile Eti Krom A.Ş.’nin Yıldırım Holding’e satışı yapılmıştır.

1980’lerin sonuna kadar dünyadaki en kaliteli krom cevheri üreticilerinden olan Türkiye’nin 1990’lardaki terör saldırıları neticesinde üretim ve lojistiğinin aksaması ile dünya pazarında oluşan boşluğu, Güney Afrika ve Kazakistan doldurmuştur. Soğuk Savaş’ın bitişi ile Avrupa pazarına giren Rusya da çok ucuz ferrokrom arzı ile piyasada yerini almıştır. Kendi ürettiği kromu işleyerek ferrokroma dönüştüremeyen bir ülke konumuna düşen Türkiye, zırh yapımı, jet motorları, silah sanayi gibi alanlarda ihtiyaç duyduğu işlenmiş ferrokromu ithal eden dışa bağımlı bir hale gelmiştir. Bir taraftan Hazar Denizi çevresi ve Rusya üzerinden alternatif maden ve enerji yolları ön plana çıkarken diğer taraftan oluşan bölgesel istikrarsızlık ortamında Irak ve Suriye gibi ülkeler jeopolitik olarak daha rahat hareket etmeye başlamıştır.

Sonuç olarak PKK terör örgütünün bugün olduğu gibi 1990’lardaki eylemleri de salt tedhiş yaratmak amacıyla yapılmış sıradan şiddet eylemleri değildir. Ekonomik ve politik konjonktürle doğrudan ilişkili olup son derece bilinçli bir hedef seçimi ve eylem tarzı tasarımı vardır. Dolayısıyla eylemleri sadece adli vaka olarak görmemek, arka planına da bütünsel bakmak gerekmektedir. Elbette Etibank ve krom madenleri özelleştirmelerinin, döneminin siyasi anlayışı, politik tercihi gibi farklı boyutları ve sebepleri de vardır. Ancak PKK terör örgütünün eylemleri de karar alıcıları belli bir yönde zorlayan faktörlerden birisi olmuştur. Terör analizlerinde bu boyutun dikkatlerden kaçmaması önem arz etmektedir. 2024 yılında TUSAŞ’a yapılan saldırıya bir de bu gözle bakmak gerektiğini hatırlatarak noktalayalım.

Yazar Hakkında

Yasin YILDIZ

EĞİTİM:

Ankara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi Lisans (2005)

Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Kamu Yönetimi Lisans (2023)

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans (2023)

Polis Akademisi Uluslararası Güvenlik Anabilim Dalı Doktora (devam)

MESLEKİ BİLGİLER:

1982 yılında Ankara’da doğan Yasin Yıldız’ın, güvenlik alanında konularda kitap bölümü ve makaleleri bulunmaktadır. Devlet memuru olarak kamu görevine devam eden Yıldız, evli ve iki çocuk babasıdır.

TELİF HAKKI

Ankara – TÜRKİYE, 2026 © TERAM

Bu yazıda yer alan görüşler yazarın şahsi görüşleri olup, Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezine (TERAM) mal edilemez.

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları, Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi (TERAM)’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Atıf için aşağıdaki bilgiler kullanılabilir.

ATIF İÇİN:

Yıldız, Y. (2026). PKK Terör Örgütü ve Özelleştirme Politikaları İlişkisi. Erişim Tarihi: xx.xx.2026, <https://www.teram.org/Icerik/pkk-teror-orgutu-ve-ozellestirme-politikalari-iliskisi-262>

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Email : teramarastirmamerkezi@gmail.com